

• ESER TANITIMI

Yrd. Doç. Dr. Fatma Âdile BAŞER*

Turabi İlâhiler (CD), Ahmet Hakkı Turabi
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları (İFAV)
İstanbul, 2011

§§§

Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı, dinleyicilerine Türk Din müzikisinin klasik formlarını esas alan yeni bir seri sunuyor. Serinin ilk albümünün adı ise **Turabî İlâhiler**.

Albümün adında Turabî kelimesindeki tevriyeli kullanım ilk bakışta dikkati çeken özelliklerden. Tekke şiiirinde Fatih devrinden itibaren Amasya'dan, Afyon'dan, Uşak Kula'dan, Yanya'dan, Girit'ten, Kumluca'dan... Tûrâbî mahlasını kullanan nice değerli isim bilinmektedir. Fakat günümüz insanı belki de en fazla İstanbul Kasımpaşa'daki Kadiri tekkesinin kurucusu Bektâşî meşrep Tûrâbî Baba'nın türbesine nispetle tanınan "Tûrâbî Baba Caddesi" dolayısıyla bu isme âşinâ olabilirler.

* Fatih Üniversitesi Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü, e-posta: fabaser@fatih.edu.tr

Türâbî mahlasının bu derece yaygın oluşu, elbette Hz Peygamber'in Hz Ali'ye Ebû-Turâb demesiyle ilişkilidir. Toz-toprak anlamına gelen bu kelime nispetiyle, toprağa ait oluş anlatılmaktadır. Diğer taraftan "toprak", manası bakımından Peygamberimizin işaretiyle Hz.Ali'nin şahsında alçak gönüllülüğün ve aynı zamanda hayatiyet dolu üreticilik potansiyelinin de simgesi haline gelmiştir. Bu bakışla **Turâbî İlâhiler** başlığı bize çok şey düşündürüyor. Diğer taraftan albümdeki eserlerin bestecisinin soyadı da Türâbî'dir. Sanatçı bu adı hem soyadı hem de besteci mahlası olarak kullanmakta, böylece ilâhî formuna mânâsı ve çağrışımları bakımından çok yaraşan bir adı tercih etmektedir.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk Din Mûsikîsi sahası öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ahmet Hakkı Turâbî, her şeyden önce bir bilim adamı, sonra yaptığı işin manasını ve heyecanını toplumuyla paylaşmaya çalışan bir sanatçıdır. Onun tercümeleleriyle asırlar sonra yeniden müzik kütüphanemize kazandığımız, Kindî ve İbn-i Sînâ'nın mûsikî risaleleri, yine kitap haline getirdiği Gevrekzâde Hasan Efendi'nin Mûsikî Risâlesi ve benzeri araştırmaları, nice verimli çalışmalara mesned ve ufuk olacak mahiyette eserlerdir.

Hayatını kadîm diyebileceğimiz mûsikî dokümanlarıyla meşgûliyeteye vermiş bir değerli araştırmacının, yine eski eserlerin icrası yerine, yepyeni ilahi besteleriyle bezeli bir albüm çalışması ortaya koyuşu, bizce önemli ve manidardır. İlk bakışta, aynı güftelerle daha eskiden bestelenmiş nice ilahi varken yenilerinin bestelenmesi bir cesaret işi gibi görülebilir. Halbuki tersine, hikmete dair şiirlerin en bilindiklerinin bile tekrar tekrar bestelenmesi, müzik geleneğimizde daima onaylanmış, teşvik görmüştür. Çünkü her yeni beste, müzikle ifadesini bulan yeni duyuların eseri kabul edilmekte ve her dönemde, o tazeliğini yitirmeyen hikmetli sözlerle toplumun yeniden buluşturulması hedeflenmektedir. Eski ile yeninin harmanlanması, bir yandan eskiyi güncellemekte, diğer yandan da yeni olanı eskinin olgun rengine dönüştürerek adeta mayalamaktadır.

Turâbî İlâhiler albümündeki bestelerin ağırlıklı olarak Yunus Emre ve Niyâzi-i Mısırî güftelerinin üstelik en tanınmışlarından seçilmesi, bu bakımdan bir tesadüf değil; aksine bestecinin Türk tasavvuf mûsikisindeki özellikleri iyi tanıyıp gözlemlemesinin şuurlu bir sonucudur. Bu noktada, nasıl yeni beste ile eski şiirin buluşması bir güncellenme ve tazelik yaratıyorsa, eski ezgilerle yeni sözlerin buluşturulmasının da müziğimizde sıklıkla

kullanılan müzikolojik bir vakıa olduğunu hatırlatalım. Ancak bu özellik, her zaman açıkça ezgide değil; makamın özellikleri dolayısıyla, onun seyir ve tavrında zımnen saklı kalmaktadır. Mesela en doğaçlama bir form olan taksim bile söz konusu edilse, icra edilen makamın bizatihi kendisi, bütün hareketleri ve kabiliyetleriyle kadim bir ses argümanı olduğundan, yine ortaya çıkan mûsikinin, eski ile yeninin taze bir buluşması olduğu düşünülür. Bu sebeple bestede, makamın temel karakterinin işlenişine dikkat edilmesi, sadece bir müzik tekniğine değil, aynı zamanda ifade ve estetiğe de işaret eder. Burada makamın bizatihi kendisinin, besteciye eşlik eden belli bir ifadeyi yakalamış bir bütünlüğü bulunduğu dikkati çekmek istiyorum. Türk müziğinde bestecinin durumu, öncelikle makamla ve diğer unsurlarla kurduğu ilişki bağlamında değerlendirilebilir. Bize göre A.H.Turâbî, bestelerinde makam hareketlerine azamî saygı duyan, ona karşı ciddî ve temkinli davranan bir eda sergiliyor. Besteci olarak makamla iyi bir uyum yakaladığı açık. Eserlerin makam açısından ana karakterleri belirgin, bu yüzden tanıdık, samimî bir havası var. Güzel taksimlerle süslü icralarda, dinledikçe kendine âşinâ kılan nağmeler, güftelerin lezzetini ortaya çıkarıyor.

Turâbî İlahîler albümünde, güftesi Ahmed Sûzi Sivâsî (v. 1830), Ahmed Kuddûsi Efendi (v. 1849) ve bir de güfte sahibi bilinmeyen ve yine Ahmet Hakkı Turâbî tarafından derlenerek repertuara kazandırılmış üç ayrı eser dikkat çekiyor. Bugün elimizdeki Türk din müziği repertuarının mevcudiyetini, Dârü'l-Elhan'ın yaptığı sınırlı yayından başka, büyük ölçüde Abdülkadir Töre, Ali Rıza Şengel gibi sayılı mûsıkî ustasının oluşturduğu koleksiyonlara ve vakıf olarak çalışan bir iki sivil toplum kuruluşunun emeklerine borçluyuz. Ancak bilinen repertuarın dışında, başta Anadolu sathı olmak üzere, Osmanlı kültür coğrafyasının tamamından, geç kalınmadan derlenmesi gereken daha nice eser bulunduğunu, eldeki ipuçlarıyla tahmin etmek zor değil. Nitekim, albüme derleme yoluyla eklenen eserler, sadece dağarımıza kazandırılmış yeni güzelliklerden olması bakımından değil, ivedilikle derlenmesi gereken yitkilerimizi hatırlatması bakımından da önemlidir. Nitekim Sayın Turâbî'nin **Sivâsî İlahîler** başlıklı kitabı, bu yolda verilmiş örneklerle ayrıca zikredilmeyi hak ediyor.

Diğer taraftan müzik piyasası denilen pazar içinde, ehliyetsiz müzisyenlerce cami ve tekke müziği de dahil olmak üzere, gitgide arabeskleşen bir süreç içinde bulunduğumuz bir gerçek.

Türk müziğindeki başıboş icra alanlarında, faydasından çok ziyan getiren bilinçsiz aktivitelerin arasına Doç. Dr. Ahmet Hakkı Turâbî gibi işin arka planına ve şuuruna vâkıf araştırmacı sanatçıların albümleriyle birlikte girmesini gerçekten bir umut olarak görüyor, M.Ü. İlâhiyat Vakfı'nı bu hayırlı adımı için kutlayarak teşekkür ediyorum.